

Kimyasalların Yönetimi ve Toplumsal Cinsiyet

3 Kasım 2016

Ankara

Neler Konuşacağız?

- I. Neden bu oturum?
- II. Temel Kavramlar ve Araçlar
- III. Çevre ve Kimyasal Yönetiminde Toplumsal Cinsiyet
- IV. BM Gündeminde ve Stockholm Sözleşmesinde Kimyasal Yönetimi ve Toplumsal Cinsiyet
- V. Cinsiyet Duyarlı KOK Yönetimi için Neler Yapabiliriz?

*Karşıdan iki kişi
geliyor sanmıştım
ama yanılmışım;
sadece bir çiftçi
ve karısıymış...*

*Giresun,
Aydınlar*

(Bir Rus Atasözü)

Neden?

- √Neden okur yazar olmayanların 2/3'ünü kadınlar oluşturuyor?
- √Neden kadınların iş gücüne katılım oranı %30 larda iken erkekler için bu oran %70lerde
- √Neden her 3 kadından biri şiddete maruz kalıyor?
- √Neden TBMM'de 550 milletvekilinin sadece 81 tanesi kadın?
- √Neden KOK'lar ile ilişkili sektörlerde çalışanların %75i erkek %25i kadın?
- √Neden erkekler ağlamaz?

Tüm Çabalara Rağmen

2015 BMKP İnsani Gelişme Raporuna göre Türkiye Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği sıralamasında 155 ülke arasında 71. olmuştur

2016 Dünya Ekonomik Forumu Küresel Cinsiyet Uçurumu Raporuna göre Türkiye, 145 ülke arasında 130. olmuştur.

Çünkü...

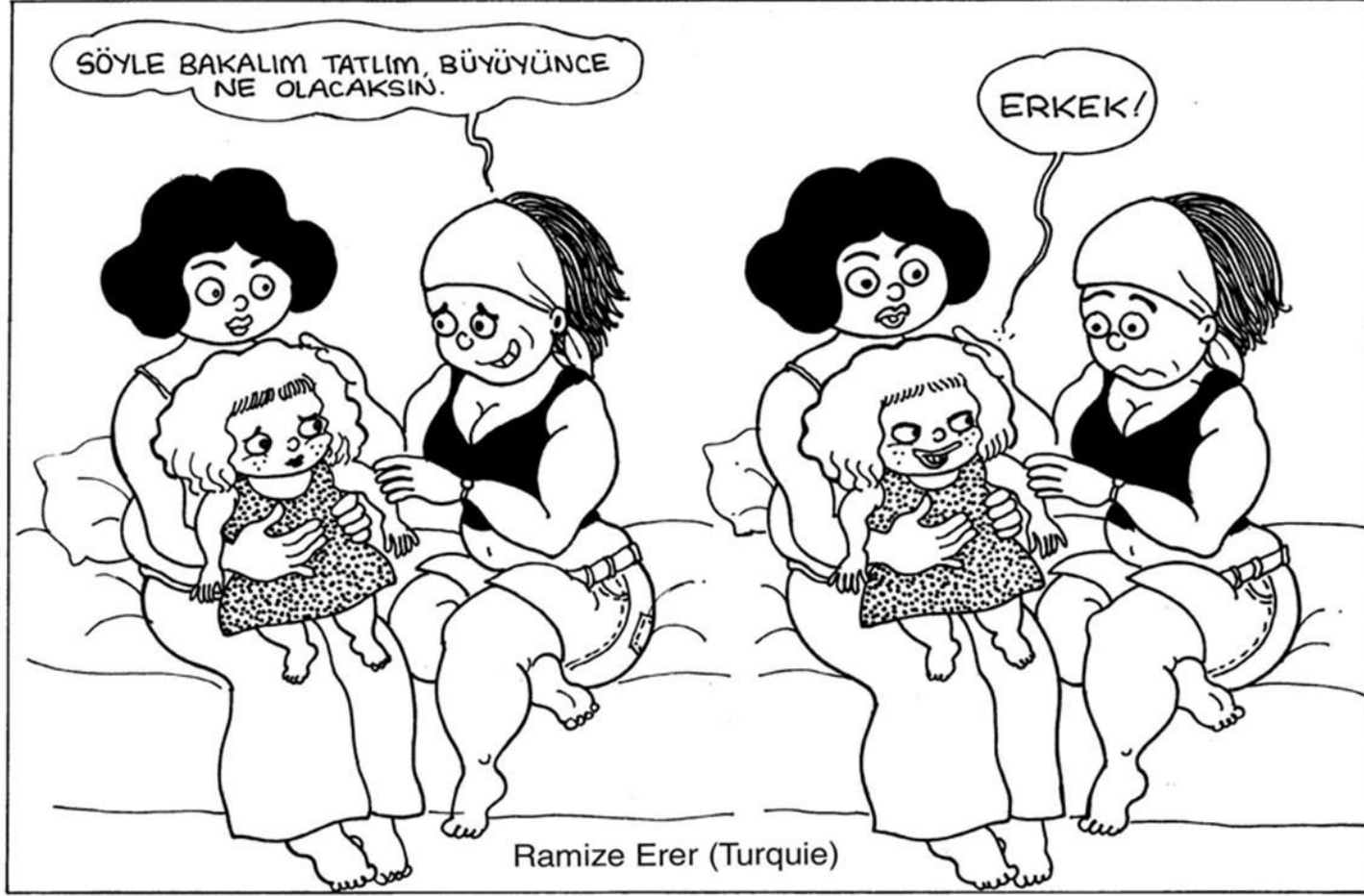
Kaynakların cinsiyetler arası eşit olmayan bir şekilde dağıldığı bir dünyada yaşıyoruz...

Cinsiyetimiz

“Kadın Doğulmaz, Kadın Olunur”
Simon de Beauvoir, İkinci Cins

Peki Ya “Erkek”
olarak doğulur
mu?

Kadın Olmak/Erkek Olmak

Biyolojik Cinsiyet

Dişi/Erkek

Doğal/Doğulur

Evrensel

Değişmez

Toplumsal Cinsiyet

Kadın/Erkek

Toplumsal/Öğrenilir

Toplumdan topluma ve
kültürden kültüre değişir

Dinamik zaman içinde
değişir

Doğmadan, Bebekken, İsimlendirirken, Çocukken...

Kadın

“Sessizlik oldu, kız doğdu galiba”

Pembe giyisiler, pembe odalar

“Prensesim”

Duygu, Sevgi, Nazlı, Gül...

Evde evcilik oynamak

Erkek

“Erkek adamın erkek çocuğu olur”

Mavi giyisiler, mavi odalar

“Aslanım”

Mert, Yiğit, Hakan, Şahin...

Sokakta top oynamak

Nereden Öğreniyoruz?

Aile

Okul

Medya

??????

Toplumsal cinsiyet

- Kültürel ve sosyal olarak belirlenen cinsiyet rollerine karşılık gelir.
- Bu roller davranış kalıplarını, sorumlulukları, paylaşım düzenlerini, kaynaklara ve ayrıcalıklara erişimimizi belirler.
- Kadınlara ve erkeklere atfedilen nitelikler, onlar için öngörölmüş kalıp tipler, yalnızca farklı değildir, aynı zamanda **değer yargıları içerir.**

Rolleri Anlamak için Toplumsal Cinsiyet Gözlüğü İle Bakmak

Kadınlar ve erkekler farklı hayatlar yaşarlar/hayatı farklı yaşarlar. Farklı deneyimleri, ihtiyaçları ve öncelikleri vardır.

Tüm kadınların ve tüm erkeklerin ihtiyaçları aynı değildir.

Kadınlara ve erkeklere atfedilen nitelikler, onlar için öngörölmüş kalıp tipler, yalnızca farklı değildir, **aynı zamanda değer yargıları içerir.**

Cinsiyetler arası farklılıklar toplumsal ve ekonomik "eşitsizliğe" sebep olmaktadır

Eşitsizlik üretim ve yeniden üretim faaliyetleri ile ilişkilidir.

The background of the slide features the United Nations logo, which consists of a world map centered on the North Pole, surrounded by a laurel wreath. The logo is rendered in a light blue color.

Toplumsal cinsiyet ilişkilerini daha iyi anlamak için bir kaç temel kavram

Kadınlar ve erkekler için toplum tarafından uygun görülen ve toplumsal olarak inşa edilen roller, davranışlar, eylemler ve nitelikler anlamına gelir.

Toplumsal Cinsiyet

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Kaynaklara

Haklara

Hizmetlere

Erişime İlişkindir

Adil ve Hakkaniyetli sonuçlar içindir

“Eşitlik”, “Aynılık” Değildir

Kadınların ve erkeklerin ne yapması veya neleri yapabileceği hakkında toplumda yaratılmış olan fikirlere ve değerlere dayanarak oluşan iş bölümüdür.

Cinsiyetler arası eşitsizliğin en önemli kaynağıdır.

Cinsiyete Dayalı İş Bölümü

Kadınlar Ne Yapar? Erkekler Ne Yapar?

Kadın Emeđi: Ev içinde; yapıldığında değil yapılmadığında görünür; gıda üretiminin %70ini gerçekleştirir, “Pazar parası” “çeyiz parası” içindir, kayıt dışı ekonominin bel kemiğidir

Erkek emeği: Evin dışındadır, kayıtlı ekonominin bel kemiğidir, karar verme mekanizmalarındadır.

Toplumsal Cinsiyet Bakış Açısının Anapolitikalar Dahil Etme/Anaakımlaştırma

Toplumsal cinsiyet bakış açısının

politika geliştirme, uygulama ve değerlendirme sürecinin her bir aşamasına ve her bir düzeyine

eşitliğe yönelik bir strateji olarak

dahil edilmesi...

Anaakımlaştırma

Cinsiyete göre ayrıştırılmış veri toplama

Analiz etme

Planlama

Kaynak yaratma

Uygulama

Performans göstergeleri geliştirme

izleme/değerlendirme

*“Yasal düzenlemeler, politika ve programları da kapsamak üzere, planlanan herhangi bir faaliyetin kadınlar ve erkekler açısından doğuracağı sonuçların belirlenmesi ve değerlendirilmesi sürecidir. Kadınların ve erkeklerin sorun ve deneyimlerinin, ekonomik, politik ve sosyal **tüm alanlardaki** politika ve programların tasarlanması, uygulanması ve izlenmesi aşamalarının bütüncül bir boyutu haline getirilmesini, böylece her iki cinsin eşit fayda sağlamasını ve eşitsizliğin ortadan kaldırılmasını amaçlayan bir stratejidir. **Nihai amaç, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaktır.**”*
(1997, BM Ekonomik ve Sosyal Konsey)

Toplumsal Cinsiyet Analizi

1. Kim ne yapar?
2. Kim neye sahip ?
3. Kim neye ihtiyaç duyar?
4. Kim neye karar verir?
5. Kim neye ulaşabiliyor?
6. Nasıl?

Çevre Alanında ve Kimyasal Yönetiminde Çalışanlar olarak Toplumsal Cinsiyet Konusuna İlişkin Olarak...

- Toplumsal cinsiyetin, fırsatlarımızı, kaynaklara erişimimizi ve ihtiyaçlarımızı şekillendirdiğinin farkında olalım.
- Politikaların, uygulamaların ve tedbirlerin, kadın ve erkekleri farklı şekillerde etkilediğini bilelim ve bildirelim.
- Plan ve politikalarımızı yaparken bu hususu dikkate alalım.

Kadın ve Çevre/Kimyasal Yönetiminde Üç Başlık

- i. Çevreyi ve kimsayalların kullanımını etkileyenler olarak kadınlar,
- ii. Çevreden ve kimyasallardan etkilenenler olarak kadınlar,
- iii. Çevre ile ilgili politikaların oluşturulması ve karar alma süreçlerinde kadınların eksik temsili.

Toplumsal Cinsiyet Duyarlı Kamu Hizmet

1. Cinsiyete göre ayrıştırılmış veri (görünür kılmak) toplar
2. Cinsiyetler arası iş bölümünün karar alma mekanizmalarına yansımalarından haberdardır, politika yaparken, program geliştirirken bunu göz önünde bulundurur.
3. Kaynaklara erişim ve kontrolünde kadınlar ve erkekler hangi fırsatlara/engellere sahip, bilir.
4. Kadınların ve erkeklerin farklı ihtiyaçları, öncelikleri ve güçlü yanları olduğunu göz önünde bulundurarak planlarını ve uygulamalarını yapar.
5. Hizmetlere erişimde eşitliğin önündeki engelleri (toplumsal, ekonomik vs.) anlamaya çalışır
6. Bu engelleri ortada kaldırmaya yönelik stratejiler ve politikalar geliştirir

Stockholm Sözleşmesi ve Toplumsal Cinsiyet

1. Sorunu Tanımlarken
2. Sorunun Taraflarını Belirlerken
3. Çözüm stratejilerimizi Kurarken
4. Faaliyetlerimizi Planlarken

Stockholm Sözleşmesinde Kadınlar ve Toplumsal Cinsiyet

Giriş	“...Başta gelişmekte olan ülkelerde olmak üzere, kalıcı organik kirleticilere maruz kalmalardan kaynaklanan sağlık sorunlarının, özellikle kadınlar üzerindeki ve onlar aracılığıyla gelecek nesiller üzerindeki olumsuz etkilerinin bilincinde olarak”
Madde 7: Uygulama Planları	2. Taraflar, uygulama planlarının geliştirilmesi, yürütülmesi ve güncellenmesini kolaylaştırmak amacıyla, gerektiğinde doğrudan doğruya veya küresel, bölgesel ve alt bölgesel örgütler aracılığıyla işbirliği yapacak ve kadın örgütleri ve çocuk sağlığıyla ilgili gruplar dahil kendi ulusal paydaşlarına danışacaktır.
Madde 10: Kamuoyunun bilgilendirilmesi, bilinçlendirilmesi ve eğitimi	1. Her bir Taraf, kendi olanakları çerçevesinde şunları teşvik edecek ve kolaylaştıracaktır: (c) Özellikle kadınlar, çocuklar ve en az eğitilmiş kesimler için kalıcı organik kirleticiler; ve aynı zamanda bunların sağlık; ve çevre üzerindeki etkileri ile alternatifleri hakkında eğitsel programların ve kamuoyu bilinçlendirme programlarının geliştirilmesi ve uygulanması;

BRS Toplumsal Cinsiyet Eylem planı 2016-2017

Basel (Tehlikeli Atıkların Sınır Aşırı Taşınması ve Bertaraf Edilmesinin Kontrolüne İlişkin), **Rotterdam** (Bazı Tehlikeli Kimyasallar ve Pestisitlerin Uluslararası Ticaretinde Ön Bildirimli Kabul Usulüne Dair) **ve Stockholm Sözleşmelerinin Ortak Sekretaryası** altında **2012 Yılında Toplumsal Cinsiyet Görev Gücü** kuruldu

1. BRS Sekretaryasında toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak
2. Ortaklar ile planlanan faaliyetlerde toplumsal cinsiyet anaakımlaştırması

1. BRS Sekretaryasında toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak

- A. Sekretaryada toplumsal cinsiyete göre ayrıştırılmış veri tutmak
- B. BRS çalışanları arasında toplumsal cinsiyet bilgisi ve eylem planının yaygınlaşmasını sağlamak
- C. Toplumsal cinsiyet konusunda eğitimler vermek
- D. İnsan kaynaklarında toplumsal cinsiyete duyarlı yaklaşım
- E. Sekretarya personel politikası
- F. Standart Operasyon uygulamalarında cinsiyet eşitliğini gözeten uygulamaları teşvik etmek
- G. raporlama ve izleme süreçlerine de toplumsal cinsiyeti anaakımlaştırmak

2. Ortaklar ile planlanan faaliyetlerde toplumsal cinsiyet anaakımlaştırması

- A. Proje ve programlarda toplumsal cinsiyete göre ayrıştırılmış veri tutmak
- B. Sekretaryanın proje ve programlarının toplumsal cinsiyet bileşenleirni görünür kılmak
- C. Farkındalık yaratmak
- D. Pilot projeler aracılığı ile kapasite oluşturmak
- E. Diğer ortaklar ile toplumsal cinsiyet konularında işbirliği yapmak
- F. İlgili Konferans ve alt komite toplantılarında anaakımlaştırma
- G. Raporlama ve izleme süreçleirne de toplumsal cinsiyeti anaakımlaştırmak

Ulusal Eylem/Uygulama Planlarında Toplumsal Cinsiyet Anaakımlaştırması

Kalıcı Organik Kirleticilere İlişkin Stockholm Sözleşmesi Ulusal Uygulama Planı (UUP) *(Taslak; Şubat 2014)*

Made 10

1

- a Karar vericiler arasındaki bilinçliliğin artırılması
- b KOK'larla ilgili tüm bilgilerin kamuya sağlanması
- c Kadınlar, çocuklar ve toplumun en az eğitilmiş kesimleri için eğitsel programlar geliştirilmesi ve yürütülmesi
- d KOK'larla ilgili konularda kamuoyu katılımı
- e İşçiler, bilim adamları, eğiticiler, teknik ve idari personelin eğitimi
- f Eğitsel malzemelerin geliştirilmesi ve değiş-tokuşu

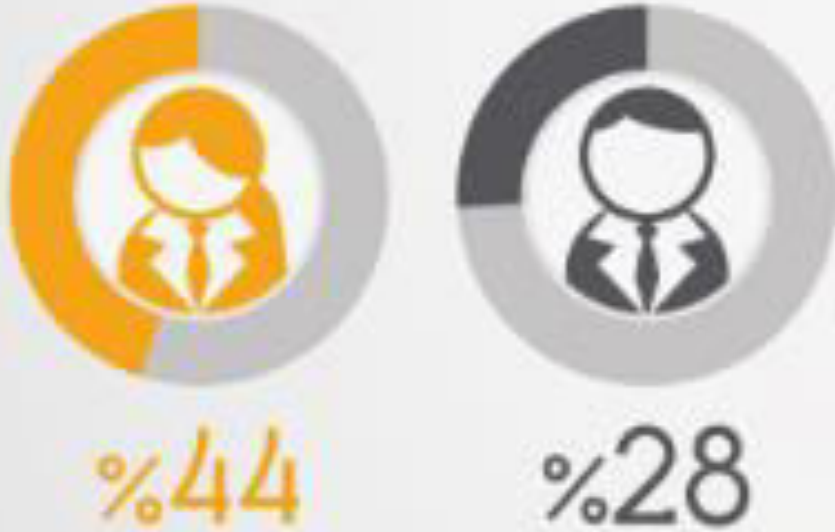
Kalıcı Organik Kirleticilere Maruziyet Açısından Türkiye'deki Sektörel İstihdama Göre Cinsiyet Analizi

- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na konuya yönelik anket soruları gönderilerek sektörel istihdam ve KOKlara maruziyet değerlendirilmesi yapılmıştır.
- Toplam sigortalı çalışan sayısı (2011) 11.030.939 olup bunun %75'inin erkek, %25'inin ise kadın çalışan sayısına işaret ettiği gözlemlenmiştir.

Sektör	Erkek (%)	Kadın (%)
Kimyasal Ürünlerin İmalatı	0.73	0.65
Tekstil Ürünleri İmalatı	3.33	4.32
Giyim Eşyaları İmalatı	2.68	7.14
Kağıt ve Kağıt Ürünleri İmalatı	0.38	0.28
Kauçuk ve Plastik Ürünleri İmalatı	1.61	0.99
Ana Metal Sanayi	1.76	0.44
Motorlu Kara taşıtı ve romörk imalatı	1.03	0.46
Atık Maddelerin Değerlendirilmesi	0.56	0.19

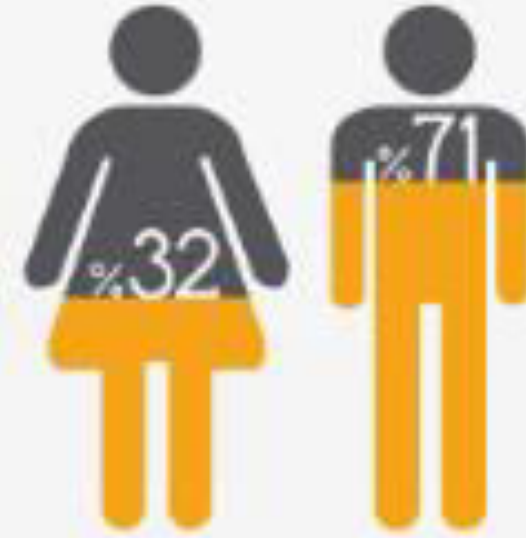
Türkiye'de Kadınların ve Erkeklerin İstihdama Katılımı

Türkiye'de Kayıt Dışı İstihdam Oranı

Kaynak: İlgücü İstatistikleri, Kasım 2015 (TÜİK)

Türkiye'de İşgücüne Katılım Oranı

Kaynak: İlgücü İstatistikleri, Kasım 2015 (TÜİK)

Kadın ve Çevre Politika Dokümanı 2008

- Çevre ve Orman Bakanlığı'nca hazırlanan "AB Entegre Çevre Uyum Stratejisi (2007–2023) belgesinin "*Ulusal Çevre Stratejisi'nin gerçekleştirilmesi ile Türkiye, bugünkü ve gelecek kuşakların temel gereksinimlerinin sağlandığı, yaşam kalitesinin artırıldığı, biyolojik çeşitliliğin korunduğu, doğal kaynakların sürdürülebilir kalkınma yaklaşımıyla akılcı yönetildiği, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkını gözetten bir ülke olacaktır.*" vizyonunu esas alır
- Der ki... "*Söz konusu vizyonun hayata geçirilebilmesi için, kadınlara yönelik eşitlikçi bir katılım hakkının sunulmasının gerekliliği ortadadır.*"
- Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı 2008-2013 için girdi olarak kullanılmıştır.

Hedef 4 : Başta kırsal kesim kadını olmak üzere kadınlar kırsal ve kentsel olumsuz çevre koşullarına karşı korunacak, güçlendirilecek ve kadınların yaşam standartları yükseltilecektir.

Stratejiler	Sorumlu Kurum-Kuruluşlar	İşbirliği Kurum ve Kuruluşları
4.1. Tarımsal alan ve seralarda çalışan kadınların, kullanılan kimyasallardan olumsuz etkilenmelerini önleyici ve koruyucu çalışmalar yapılması	Tarım ve Köyişleri (2008 yılındaki ismi ile) Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı	Çevre ve Orman Bakanlığı, Meslek Kuruluşları, STK lar

Teşekkürler

Zeliha Ünaldı

zeliha.unaldi@one.un.org